

Fluchskrift

Zorgvraag 65-plussers in Fryslân

Aanleiding

Senioren en zorg

Het Fries Sociaal Planbureau (FSP) brengt in 2016 een serie publicaties uit over Friese senioren. Zo blijkt uit de eerste publicatie dat Fryslân vergrijsd. Deze vergrijzing heeft invloed op veel terreinen, van voorzieningen tot woningaanbod, van domotica tot preventie. De tweede publicatie over Friese senioren stelt de zorgvraag centraal. Het FSP vergelijkt deze zorgvraag met bevolkingsgegevens. Hoe zag de zorgvraag er uit in de afgelopen jaren? Om welk aandeel van de senioren ging het? Kan op grond van deze vergelijking een toekomstbeeld worden geschetst, waarop verschillende partijen in samenwerking kunnen anticiperen?

Het zorglandschap verandert ingrijpend. Niet alleen door de vergrijzing, ook de recente transities vragen een grotere zelfredzaamheid van burgers. Het FSP bracht onlangs een **publicatie** uit over dit thema, waarin Friese zorgvragers aangaven dat ze nog veel onduidelijkheid ervaren over de nieuwe regels, rollen en verwachtingen.

Percentage ouderen met zorgvraag al jaren gelijk

Fryslân vergrijsd. Het aantal senioren stijgt. Nu is één op de vijf Friezen 65 jaar of ouder, in 2030 is dat één op de vier. Het FSP vergelijkt in deze publicatie het aantal senioren in de afgelopen jaren met het aantal AWBZ-zorgvragen in dezelfde jaren. Tot 1 januari 2015 indiceerde het CIZ ingediende vragen voor de AWBZ-zorg. Vanaf 1 januari 2015 verrichten gemeenten de (her-)indicatie. Hierdoor is het niet meer goed mogelijk om zorgvraagcijfers vanaf 2015 te vergelijken met cijfers van voorgaande jaren. De zorgvraag in de afgelopen jaren is voor gemeenten echter een belangrijk startpunt: Om hoeveel inwoners ging het voorheen, over hoeveel inwoners hebben we nu de verantwoordelijkheid als het gaat om zorg, en wat kunnen we in de toekomst verwachten? Tussen 2011 en 2015 is het aantal indicaties onder Friese 65-plussers gestegen. Deze stijging blijkt gelijk op te gaan met het stijgen van het aantal senioren: het ging op ieder peilmoment om 5,1% van alle 65-74 jarigen, 21,0% van alle 75-84 jarigen en 61,0% van alle 85-plussers.

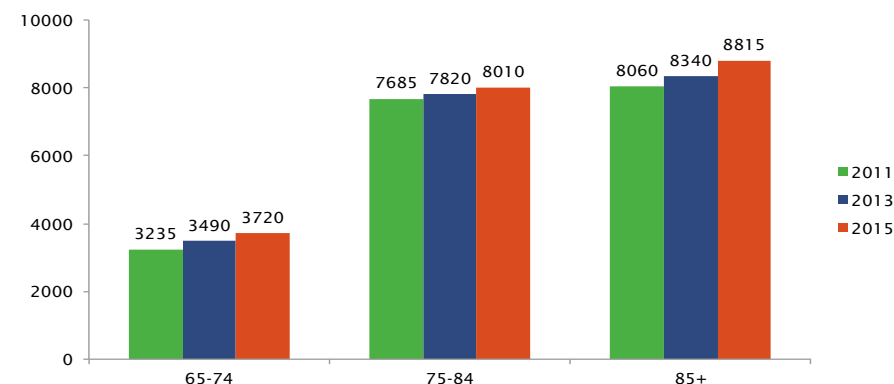
Aandeel indicaties AWBZ-zorg 2011-2015

65-74 jarigen:
Fryslân 5,1%,
landelijk 5,1%

75-84 jarigen:
Fryslân 21,0%,
landelijk 19,0%

85-plussers:
Fryslân 61,0%,
landelijk 57,0%

Aantal Friese 65-plussers met indicaties voor AWBZ-zorg,
in de afgelopen jaren

Bron: CIZ, bewerking FSP

Betekenis afkortingen:

CIZ = Centrum Indicatiestelling Zorg, de instantie die tot 1 januari 2015 aanvragen in het kader van AWBZ-zorg beoordeelde. Vanaf deze datum verrichtten gemeenten (her) indicaties.

SOM = Somatische of lichamelijke aandoening of beperking, één van de grondslagen voor een indicatie voor AWBZ-zorg, tot 1 januari 2015 afgegeven door CIZ. Het gaat bijvoorbeeld om een niet aangeboren hersenletsel, een ziekte als Multiple Sclerose of een gewrichtsaandoening.

PG = Psychogeriatrische aandoening of beperking, één van de grondslagen voor een indicatie voor AWBZ-zorg, tot 1 januari 2015 afgegeven door CIZ. Het gaat vooral om dementie.

SOM 65-74 = de groep 65-74 jarigen met een indicatie op basis van grondslag SOM.

SOM 75+ = de groep 75-plussers met een indicatie op basis van grondslag SOM.

PG 65+ = de groep 65-plussers met een indicatie op basis van grondslag PG.

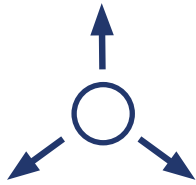
Vanaf 1 januari 2015 is een aantal zorgtaken vanuit de AWBZ overgeheveld naar de gemeentelijke Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Het Rijk beoogt met deze decentralisatie versnippering in het voorzieningenaanbod tegen te gaan, de omvang en de kosten van de verzorgingsstaat te beperken en burgerparticipatie te stimuleren. Dit vraagt een verandering in werkwijze en houding van alle betrokken partijen:

Aan **burgers** wordt gevraagd meer eigen verantwoordelijkheid te nemen en regie te voeren over hun eigen leven.

Overheden moeten burgers zoveel mogelijk bij de overgang van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving betrekken.

Van **instanties** wordt meer afstemming en samenwerking gevraagd, naast ondersteuning van het eigen netwerk van burgers.

Verschillen tussen gemeenten

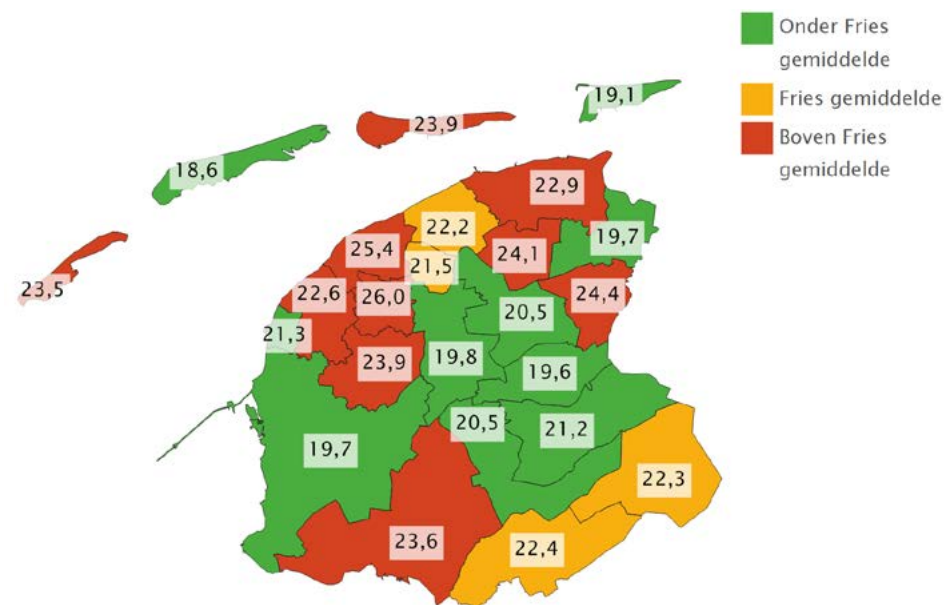
In Fryslân ontving 3,0% van alle 65-74 jarigen de afgelopen jaren een indicatie voor AWBZ-zorg vanwege een lichamelijke aandoening of beperking (SOM), van alle 75-plussers was dat 22,0%. Bij een indicatie vanwege een psychogeriatrische aandoening of beperking (PG) ging het de afgelopen jaren steeds om 3,1% van alle Friese 65-plussers (PG maakt geen onderscheid tussen jongere en oudere senioren).

Als het gaat om indicaties vanwege lichamelijke aandoeningen scoort een aantal gemeenten boven dit Friese gemiddelde: het Bildt, Dantumadiel en Menameradiel. Smallingerland en Súdwest-Fryslân scoren lager.

Qua indicaties vanwege psychogeriatrische aandoeningen hadden enkele gemeenten een hoger aandeel indicaties dan het Friese gemiddelde: Dantumadiel, Harlingen en Tytsjerksteradiel. De Friese Meren, Littenseradiel en de Waddeneilanden scoren lager.

Hier kunt u meer informatie vinden over de indicaties per gemeente.

Percentage SOM75+, peildatum 1 januari 2015

Bron: CIZ, CBS, bewerking FSP

Daling 2011-2015 intramurale zorg

SOM 65-74: Fryslân 54,0%, landelijk 49,5%

SOM 75+: Fryslân 30,4%, landelijk 31,5%

Stijging 2011-2015 extramurale zorg (thuis)

SOM 65-74: Fryslân 15,2%, landelijk 13,8%

SOM 75+: Fryslân 27,6%, landelijk 22,9%

PG 65+: Fryslân 13,5%, landelijk 28,2%

Daarnaast ook stijging 2011-2015 intramurale zorg

PG 65+: Fryslân 16,1%, landelijk 10,7%

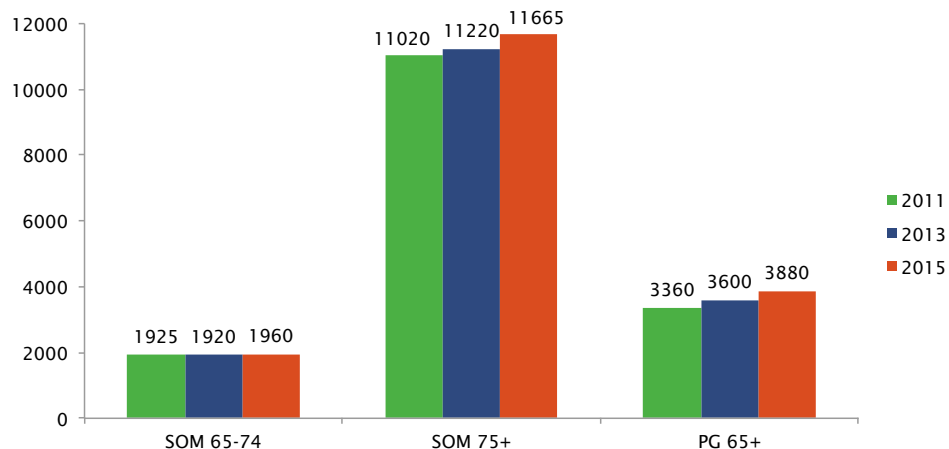
Stijging 'langer thuis'

Eén van de doelen van de decentralisaties is 'langer thuis'. Vooruitlopend op deze doelen werd intramurale zorg (zorg binnen de muren van een zorginstantie) minder vaak preventief geïndiceerd. De uitwerking hiervan is duidelijk terug te lezen in de cijfers over intramuraal en extramuraal (thuis) verleende zorg. De extramurale zorg (zorg thuis) steeg onder alle groepen senioren.

Grootste stijging psychogeriatrische aandoeningen

Het aantal indicaties, aan 65-plussers verstrekt vanwege een lichamelijke aandoening of beperking (SOM), steeg vanaf 2011 met 5,3%. Zoals al aangegeven ging het op ieder peilmoment steeds om 3,0% van alle 65-74 jarigen en 22,0% van alle 75-plussers. Het aantal indicaties, verstrekt vanwege een psychogeriatrische aandoening of beperking (PG), steeg in de afgelopen jaren met 15,5%. Het ging op ieder peilmoment om 3,1% van alle Friese 65-plussers. Het aantal psychogeriatrische indicaties steeg weliswaar het sterkst, maar de meeste zorgvragen betrof 75-plussers met lichamelijke aandoeningen of beperkingen.

Aantal cliënten met geldige indicatie naar grondslag 2011-2015, Fryslân

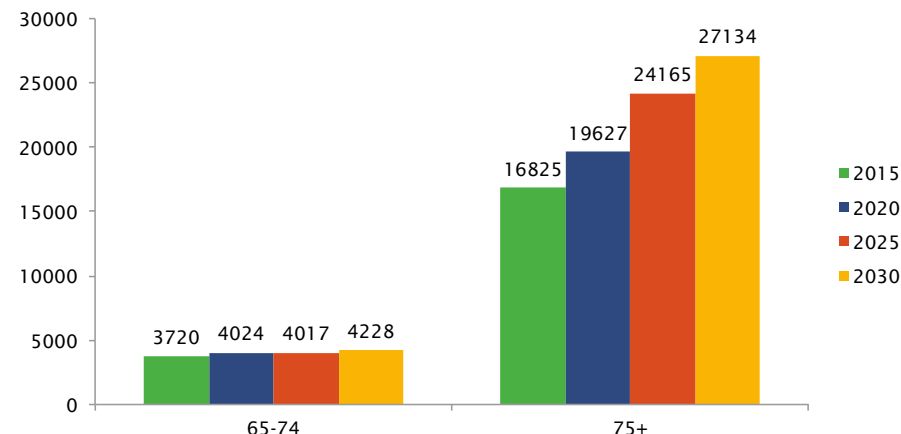

Bron: CIZ, bewerking FSP

Toenemende zorgvraag verwacht

De aankomende vergrijzing vraagt niet alleen stil te staan bij de huidige maar ook bij de toekomstige zorgvraag. Vanaf 1 januari 2015 zijn de regels ingrijpend veranderd. Hoe de zorgvraag zich in de toekomst ontwikkelt en beantwoord gaat worden is niet duidelijk. Vast staat wel dat het aantal senioren toeneemt, en daarmee naar verwachting het aantal zorgvragen. Stel dat de regels, zoals die tot 1 januari 2015 golden, doorgetrokken zouden worden naar de toekomst? Om hoeveel indicaties zou het gaan als het eerder waargenomen constante percentage geïndiceerde senioren wordt afgezet tegen het verwachte aantal senioren in de toekomst? Vooral 75-plussers laten dan een mogelijk sterke toename van het aantal zorgvragen zien.

Mogelijke aantallen cliënten met zorgvraag per leeftijdsgroep, gebaseerd op indicaties 2011-2015

Bron: CIZ, ABF Research-Primos, bewerking FSP

Wat betekent dit voor de toekomst?

Het complexe aan de toekomstige zorgvraag is dat deze een breed terrein bestrijkt en daarmee een scala aan maatschappelijke vraagstukken betreft. Dit maakt het anticiperen op deze zorgvraag een boeiende uitdaging tot samenwerking met betrekking tot opleiding en arbeidsmarkt, zorgtechnologie en domotica, woningaanbod en woonvormen, voorzieningenaanbod en spreiding, informele- en mantelzorg, preventie en voorlichting, enzovoort, tussen instanties, burgers en overheden.

Het FSP ziet het als één van haar doelen om samen met partners bij te dragen aan het proces dat passende antwoorden ontwikkelt op de vraag: 'Hoe gaat het (ook in de toekomst) met Friezen in veranderende omstandigheden?'

'Zal ik op tijd verhuizen naar een gemeente waar **voorzieningen** zijn die ik later wellicht nodig heb?'

'Is het slim dat ik alvast ga **sparen** voor de zorg die ik later nodig heb?'

'Met welke **zorgtechnologische** spullen blijf ik zo lang mogelijk zelfstandig?'

'Kan ik zelf ook iets doen om zo lang mogelijk gezond te blijven, zoals **sporten of gezond eten**?'

'Zal ik mijn vader leren om met de **computer** om te gaan, zodat hij gemakkelijker **contacten** kan onderhouden?'

'Moet ik op tijd **verhuizen** naar een woning waar ik zo lang mogelijk kan blijven wonen?'

'Welke **opleidingen** kan ik mijn kinderen het beste adviseren, nu de samenleving zo gaat veranderen?'

'Ik hoorde dat er wel 30.000 **gezondheids-apps** zijn, welke kan ik het beste installeren?'

'Zijn er **woonvormen** voor senioren, waarin privacy samengaat met onderlinge hulp?'

'Voor welke zaken moet ik me op tijd **verzekeran**?'

'Klopt het dat ik langer 'helder' blijf met **hersengymnastiek**?'

'Moet ik investeren in **'een netwerk'**, omdat ik dat later misschien nodig heb voor hulp?'

Uitdaging: gezamenlijke aanpak

De stijging van de (AWBZ-)zorgvraag hield de afgelopen jaren gelijke tred met de stijging van het aantal senioren. Als deze ontwikkeling wordt afgezet tegen bevolkingsprognoses, kan dit een fors toenemende zorgvraag voor de toekomst betekenen. Vanaf 2030 zal de groep 75-plussers naar verwachting groter zijn dan het aantal 65-74 jarigen. De 75-plussers vormen dus een sterk groeiende groep. Daarbij had bijna één van de vier 75-plussers in de afgelopen jaren een zorgindicatie. Daarnaast is in de afgelopen jaren een verschuiving waargenomen naar langere zelfstandigheid. Kortom, in de toekomst zal het om een snel groeiende groep senioren gaan met een daardoor groeiende zorgvraag die 'langer thuis' beantwoord moet worden. Hoe dat geregeld gaat worden is een grote uitdaging. Het gaat daarbij niet langer om zorg alleen, maar om een breed maatschappelijk vraagstuk, waarin gezamenlijk oplossingen moeten worden verkend en aangedragen.

Colofon

In de Databank van het Fries Sociaal Planbureau zijn meer cijfers te vinden over zorg.

Bronnen/links

CIZ Basisrapportages

CBS Statline

Databank Fries Sociaal Planbureau

Primos prognoses van ABF Research

Nu wachten voor later (2004),

G. IJdema & A. de Boer,

Zorgkantoor Friesland

Auteur

Truus de Witte

Jelmer Hitzert

Contact

tdewitte@friessociaalplanbureau.nl

jhitert@friessociaalplanbureau.nl

058 234 8500 / 06 3920 1993

Opmaak

Jongens van de Jong

FRIES SOCIAAL
PLANBUREAU

Westersingel 4

8913 CK Leeuwarden

T (058) 234 85 00

www.friessociaalplanbureau.nl